

Natura 2000 - czym jest?

Granice obszarów Natura 2000 oznakowane są w terenie czerwonymi tablicami (fot. M. Chybowska)

Natura 2000 to ogólnoeuropejska sieć obszarów chronionych, której głównym zadaniem jest zachowanie występujących w Europie zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, a także różnych typów siedlisk przyrodniczych. Listę gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci zawierają dwie Dyrektywy Unii Europejskiej, będące PODSTAWĄ funkcjonowania systemu:

- tzw. „Dyrektywa Ptasia”, na podstawie której tworzone są obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), chroniące gatunki ptaków i ich siedliska,
- tzw. „Dyrektywa Siedliskowa”, na podstawie której tworzone są specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), chroniące siedliska, gatunki roślin oraz zwierząt (poza ptakami).

Każdy kraj członkowski ma obowiązek wyznaczyć na swoim terytorium sieć obszarów zapewniającą odpowiednią ochronę gatunkom i siedliskom wymienionym w Dyrektywach. Do tej pory w Polsce wyznaczono w sumie 145 obszarów „ptasich” oraz 825 obszarów „siedliskowych”, zajmujących łącznie prawie 20% powierzchni lądowej kraju.

Zimorodek *Alcedo atthis* – jeden z wielu gatunków ptaków chroniony Dyrektywą Siedliskową (fot. M. Pomaski)

Natura 2000 – dlaczego jest potrzebna?

Jezioro Charzykowskie. Sporty wodne to jeden ze sposobów korzystania z zasobów przyrody. (fot. B. Grabowska)

Przede wszystkim należy pamiętać o tym, że ochrona przyrody nigdy nie jest skierowana przeciwko człowiekowi, ale zawsze tworzona jest dla człowieka. Dziedzictwo przyrodnicze to jedna z największych wartości, jakie zobowiązani jesteśmy zachować dla siebie oraz następnych pokoleń. Ze względu na fakt, że większość europejskich gatunków i siedlisk występuje na obszarze wykraczającym poza terytorium pojedynczego kraju, ich skuteczna ochrona może być zrealizowana wyłącznie w skali globalnej poprzez współpracę wielu państw. Narzędziem służącym osiągnięciu tego celu w Europie jest ekologiczna sieć Natura 2000. Poza zachowaniem dobrego stanu środowiska przyrodniczego wymierną korzyścią z „bycia w naturze” dla lokalnych mieszkańców są m.in. doskonałe warunki do rozwoju turystyki (głównie agroturystyki, ekoturystyki, turystyki przyrodniczej), wyrobu produktów tradycyjnych i rolnictwa ekologicznego.

Zimowe krajobrazy (fot. M. Chybowska)

Natura 2000 – w jaki sposób chroni?

Funkcjonowanie sieci Natura 2000 opiera się na idei zrównoważonego rozwoju, zakładającej ochronę różnorodności biologicznej pozostającej w zgodzie z gospodarką człowieka. Każdy obszar Natura 2000 chroni tylko wybrane gatunki i siedliska, tzw. „przedmioty ochrony”, dla których został wyznaczony. Wszelkie działania człowieka, które nie wpływają negatywnie na te gatunki i siedliska, mogą być prowadzone bez przeszkód. W wielu przypadkach działalność człowieka (rolnicza, rybacka czy leśna) jest nawet warunkiem niezbędnym do utrzymania przedmiotów ochrony we właściwym stanie!

Prace leśne (fot. M. Chybowska)

Natura 2000 w Borach Tucholskich

Wrzosowisko. Bory Tucholskie to nie tylko obszary leśne (fot. M. Kochanowska)

Bory Tucholskie to jeden z największych kompleksów leśnych w Polsce o powierzchni ok. 350 tys. ha, ważna ostoja dla wielu gatunków roślin i zwierząt, a także istotny element krajowej i europejskiej sieci korytarzy ekologicznych. Oprócz licznych rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i Parku Narodowego „Bory Tucholskie” wartości przyrodnicze tego cennego obszaru chronione są także w ramach sieci Natura 2000. Niemal cały kompleks leśny Borów Tucholskich objęty jest dwiema ostojami ptasimi, występuje tu także wiele obszarów siedliskowych. Poniżej zamieszczono dokładniejszy opis dwóch ostoi, pokrywających się częściowo z obszarem Parku Narodowego „Bory Tucholskie”.

Bór sosnowy (fot. M. Kochanowska)

„Wielki Sandr Brdy” (PLB220001)

Obszar sieci Natura 2000 „Wielki Sandr Brdy” o powierzchni 37 106,2 ha swym zasięgiem obejmuje północno-zachodnią część kompleksu Borów Tucholskich na obszarze trzech nadleśnictw: Rytel, Przymuszewo i Osusznicza.

Samica nurogesi *Mergus merganser* z potomstwem (fot. M. Pomaski)

Pasy trzcin wokół jezior stanowią ważne siedliska dla wielu gatunków ptaków (fot. M. Kochanowska)

Niemal w całości pokrywa się z Zaborskim Parkiem Krajobrazowym, w granicach obszaru znalazł się również Park Narodowy „Bory Tucholskie”, a także liczne rezerваты przyrody. „Wielki Sandr Brdy” charakteryzuje się dużą lesistością oraz silnie rozwiniętą siecią hydrograficzną. Występuje tu kilkadziesiąt jezior różnych typów, z których największym jest Jezioro Charzykowskie. Główną rzeką jest Brda oraz największy z jej dopływów – Zbrzyca. Obszar porastają głównie bory sosnowe, znikomy jest udział lasów liściastych, w tym grądów, olsów i łęgów. W obszarze „Wielki Sandr Brdy” stwierdzono występowanie przynajmniej 22 gatunków wymienionych w załączniku I „Dyrektywy Ptasiej”. Wśród gatunków łęgowych do najważniejszych należą m.in.: puchacz *Bubo Bubo*, bielik *Haliaeetus albicilla*, zimorodek *Alcedo atthis*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius* a także nurogęś *Mergus merganser* i gągoł *Bucephala clangula*.

Obszar stanowi też ważną ostoję dla ptaków migrujących oraz zimujących na tym terenie. Jesienią spotkać tu można stada żurawi *Grus grus* liczące setki a nawet tysiące osobników, zimą natomiast na niezamarzniętych fragmentach jezior i rzek gromadzą się przylatujące z północy łabędzie krzykliwe *Cygnus cygnus*. Dzięki temu, że siedliska „Wielkiego Sandru Brdy” zachowały w dużym stopniu charakter naturalny, stanowi on ważną ostoję ptaków o randze europejskiej.

Łabędzie krzykliwe *Cygnus Cygnus* na zamrażającym jeziorze (fot. P. Rydzkowski)

„Sandr Brdy” (PLH220026)

Obszar siedliskowy „Sandr Brdy” o powierzchni 7 492,6 ha w całości mieści się w granicach Zaborskiego Parku Krajobrazowego, jego południowa część pokrywa się także z obszarem Parku Narodowego „Bory Tucholskie”. Ostoja wyznaczona została na terenie dwóch nadleśnictw: Ryteł i Przy muszewo. W obszarze znajdują się liczne rezerваты przyrody, m.in. „Bagno Stawek”, „Jezioro Laska”, „Dolina Kulawy”, co świadczy o jego dużej wartości przyrodniczej. Ponad 87% powierzchni pokrywają bory sosnowe, miejscami występują lasy liściaste i mieszane. Siedliska chronione w obszarze to m.in.: sosnowe bory chrobotkowe, bory i lasy bagienne, kwaśne buczyny, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, suche wrzosowiska, jeziora lobeliowe i naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne. Wśród zwierząt przedmiotami ochrony są: bóbr *Castor fiber*, wydra

Lutra lutra, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri* i skójką gruboskorupowa *Unio crassus*. Z roślin to m.in. elisma wodna *Luronium natans* i obuwik pospolity *Cypripedium calceolus*. Dodatkową wartością obszaru jest bogata i zróżnicowana lichenoflora (flora porostów).

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (fot. M. Kochanowska)

Jezioro lobeliowe „Kocioł” (fot. B. Grabowska)

Witryny internetowe zawierające informacje na temat sieci Natura 2000:

- ✓ Oficjalna strona sieci Natura 2000 w Europie: http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm;
- ✓ Oficjalna strona sieci Natura 2000 w Polsce: <http://natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/>;
- ✓ Strona Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: <http://www.gdos.gov.pl/>;
- ✓ Geoportal : <http://geoportal.gov.pl/> - strona zawierająca oficjalne granice obszarów Natura 2000 i innych powierzchniowych form ochrony przyrody;
- ✓ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska: <http://www.gios.gov.pl> – wyniki monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych, przewodniki metodyczne;
- ✓ Klub Przyrodników: <http://www.kp.org.pl> - wiele ciekawych opracowań, publikacji, poradników dotyczących sieci Natura 2000;
- ✓ Natura 2000 a turystyka: <http://natura2000.org.pl/> - portal informacyjno-edukacyjny.

Opracowanie: Maria Chybowska, na podstawie:

Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.) 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu między-narodowym w Polsce. OTOP, Marki stron internetowych: <http://natura2000.gdos.gov.pl>, <http://www.gdos.gov.pl>, <http://www.kp.org.pl> Park Narodowy „Bory Tucholskie”, ul. Długa 33, 89-606 Charzykowy, www.pnbt.com.pl ISBN 978-83-63603-87-8, 978-83-935112-5-9

www.plan.pl

NATURA 2000 W BORACH TUCHOLSKICH

Bóbr (fot. M. Pomaski)

